

Utgiftsområde 15 Studiestöd

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag i budgetpropositionen till anslag m.m. inom utgiftsområde 15 *Studiestöd* för budgetåret 2004 och 26 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2003. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

Vidare behandlas två av punkterna i Riksdagens revisorers förslag 2000/03:RR15 och fyra yrkanden i de två motioner som väckts med anledning av revisorernas förslag. Utskottet föreslår avslag på förslagen och motionsyrkandena.

Övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ändras för att klargöra att den som har studielån från flera lånesystem med skilda återbetalningsregler kan få lägga samman lånen och återbetala dem i det nya systemet redan från första amorteringen.

Regeringens budgetförslag innebär att anslagen till studiehjälp och studiemedel anpassas till förväntat studerandeantal. Anslaget till rekryteringsbidrag minskas med 700 miljoner kronor jämfört med vad som förra året hade beräknats för år 2004. Det nu föreslagna beloppet innebär att verksamheten i kommunerna med rekrytering av kortutbildade vuxna bibehålls på dagens nivå. Stödet till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker ökar med 2 miljoner kronor. Anslaget för bidrag till korttidsstudier ökar med 25 miljoner kronor.

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna och Centerpartiet redovisar i särskilda yttranden sina budgetalternativ för utgiftsområdet. Moderaterna föreslår ett betydligt högre belopp än regeringen på anslaget till studiemedel. Folkpartiet räknar med färre studenter än regeringen och vill därför minska studiemedelsanslaget. Folkpartiet vill höja totalbeloppet i studiemedel med 200 kr per månad och sänka den högre bidragsnivån för vuxna som läser på gymnasienivå från 82 till 60 %. Moderaterna och Folkpartiet vill avskaffa rekryteringsbidraget. Moderaterna vill även avskaffa anslaget till korttidsstudiestöd, medan Folkpartiet vill ha kvar anslag till korttidsstudiestöd som fördelas av Sisus. Kristdemokraterna vill behålla ett mindre belopp till korttidsstudiestöd, som skall fördelas till en del av CSN

och en del av Sibus. Centerpartiet vill öka anslaget till rekryteringsbidrag med 700 miljoner kronor.

Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna vill i en gemensam reservation att inkomstprövningen i studiemedelssystemet (fribeloppet) skall avskaffas. Även i övrigt finns reservationer från ett eller flera av dessa partier till förmån för olika yrkanden om tillkännagivanden.

Folkpartiet och Kristdemokraterna reserverar sig också till förmån för Riksdagens revisorers förslag om att reglerna i studiemedelssystemet skall göras enklare och om försöksverksamhet med minskad förhandsprövning och mera kontroll i efterhand i studiemedelssystemet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Utskottets överväganden	8
Inledning	8
Resultat.....	8
Studiestödslagen.....	10
Anslag m.m. för budgetåret 2004	10
Studiehjälp	14
Studiemedel till studenter med barn	16
Bidragsdelen i studiemedel	17
Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)	18
Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat	19
Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk	20
Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag	21
Försäljning av studielånsstocken på marknaden	21
Enklare regler och mindre förhandsprövning i studiestödssystemet	22
Reservationer	24
1. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen (punkt 3) – kd	24
2. Indragning av studiebidrag (punkt 4) – fp	24
3. Underrättelse till föräldrar om att myndig elev skolkar (punkt 5) – kd, c.....	25
4. Inackorderingstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning (punkt 6) – kd	25
5. Inackorderingstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning (punkt 6) – c	26
6. Studiemedel till studenter med barn (punkt 7) – fp	26
7. Studiemedel till studenter med barn (punkt 7) – kd.....	27
8. Den normala bidragsdelen i studiemedel (punkt 8) – kd	27
9. Den normala bidragsdelen i studiemedel (punkt 8) – c	28
10. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet) (punkt 9) – m, fp, kd.....	28
11. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 10) – fp.....	29
12. Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag (punkt 12) – c	29
13. Enklare regler och mindre förhandsprövning i studiestödssystemet (punkt 14) – fp, kd	30
Särskilda yttranden.....	31
1. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – m.....	31
2. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – fp.....	31

3. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – kd	32
4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – c	33
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	34
Propositionen.....	34
Förslaget från Riksdagens revisorer	34
Följdmotioner med anledning av Riksdagens revisorers förslag	34
Motioner från allmänna motionstiden.....	35
2. Regeringens lagförslag	38
Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).....	38
3. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 15 Studiestöd	40

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Studiestödslagen

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395). Därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 15 punkt 1.

2. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m.

Riksdagen

a) godkänner att under 2004 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 130 500 000 000 kr; därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 15 punkt 2,

b) bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 25:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2004; därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 15 punkt 3, och

c) för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 *Studiestöd* enligt uppställningen i bilaga 2 till detta betänkande; därmed bifaller riksdagen proposition 2003/04:1 utgiftsområde 15 punkt 4 och avslår motionerna

2003/04:Ub396 yrkandena 4, 5 och 9,

2003/04:Ub475 yrkande 1,

2003/04:Ub503,

2003/04:Ub513 yrkande 8,

2003/04:Ub515 yrkande 3 och

2003/04:Fi240 yrkande 22 i denna del.

3. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen

Riksdagen avslår motion

2003/04:Ub513 yrkande 2.

Reservation 1 (kd)

4. Indragning av studiebidrag

Riksdagen avslår motion

2003/04:Ub418 yrkande 7.

Reservation 2 (fp)

5. Underrättelse till föräldrar om att myndig elev skolkar

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub391 yrkande 7.

Reservation 3 (kd, c)

6. Inackorderingstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub257 och
2003/04:Ub344.

Reservation 4 (kd)

Reservation 5 (c)

7. Studiemedel till studenter med barn

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub396 yrkande 1,
2003/04:Ub415 yrkande 2 och
2003/04:Ub516 yrkande 7.

Reservation 6 (fp)

Reservation 7 (kd)

8. Den normala bidragsdelen i studiemedel

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub390 yrkande 9 och
2003/04:Ub513 yrkande 3.

Reservation 8 (kd)

Reservation 9 (c)

9. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Riksdagen avslår motionerna
2003/04:Ub385 yrkande 2,
2003/04:Ub396 yrkande 8,
2003/04:Ub443 yrkande 2 och
2003/04:Ub513 yrkande 4.

Reservation 10 (m, fp, kd)

10. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub396 yrkande 6.

Reservation 11 (fp)

11. Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub363.

12. Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub391 yrkande 12.

Reservation 12 (c)

13. Försäljning av studielånsstocken på marknaden

Riksdagen avslår motion
2003/04:Ub264 yrkande 1.

**14. Enklare regler och mindre förhandsprövning i
studiestödssystemet**

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR15 punkterna
1 och 2 samt motionerna
2003/04:Ub1 yrkandena 2 och 3 och
2003/04:Ub2 yrkandena 2 och 3.

Reservation 13 (fp, kd)

Stockholm den 20 november 2003

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp)*, Inger Lundberg (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m)*, Agneta Lundberg (s), Inger Davidson (kd)*, Nils-Erik Söderqvist (s), Per Bill (m)*, Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp)*, Sören Wibe (s), Mikael Damberg (s), Christer Adelsbo (s), Tobias Billström (m)*, Håkan Larsson (c)* och Kerstin-Maria Stalin (mp).

* Har ej deltagit i beslutet under förslagspunkt 2

Utskottets överväganden

Inledning

Riksdagen har den 19 november 2003 fastställt utgiftsramen för 2004 för utgiftsområde 15 *Studiestöd* till 21 924 855 000 kr (prop. 2003/04:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m., bet. FiU1, rskr. 42).

I utgiftsområdet ingår de två stora studiestödssystemen: studiehjälp (till ungdomar i gymnasial utbildning) och studiemedel (för vuxenutbildning och högskoleutbildning). Dessa regleras i studiestödslagen (1999:1395). Tidigare vuxenstudiestöd (svux och svuxa samt särskilt utbildningsbidrag) har nu avvecklats. Studiehjälp och studiemedel administreras av Centrala studiestödsnämnden (CSN).

Vidare finns inom utgiftsområdet rekryteringsbidrag till vuxenstudier och bidrag vid korttidsstudier. Rekryteringsbidrag beslutas av CSN men prövningen av vilka som skall få bidraget görs huvudsakligen av de sökandes hemkommuner. Detta bidrag infördes den 1 januari 2003 och regleras dels i lag (2002:624), dels i förordning (2002:744). Korttidsstudiestödet regleras i förordning (2001:362) och administreras av LO, TCO och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus).

Utgiftsområdet omfattar också anslag som finansierar räntesubventioner och avskrivningar av studielån, bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning för funktionshindrade och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk, samt bidrag för produktion av studielitteratur för studenter som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker.

Utskottet tar i det följande först upp regeringens redovisning av resultaten för utgiftsområdet. Därefter behandlas regeringens förslag om ändring i studiestödslagen och regeringens förslag till anslagsbelopp tillsammans med motioner som rör detta. Sedan behandlas motioner som rör förändringar i befintliga regler för studiestödet. Sist tar utskottet upp Riksdagens revisorers förslag 2002/03:RR15 och två motioner som väckts med anledning av detta.

En av punkterna i förslag 2002/03:RR15 behandlas i utskottets betänkande om utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* (bet. 2003/04:UbU1).

Ett antal motionsyrkanden om olika studiestödsfrågor kommer att behandlas i ett särskilt betänkande längre fram under detta riksmöte.

Resultat

Studiestödet räknas av regeringen till politikområdet Utbildningspolitik. Resultatinformation om studiestödet lämnas därför i det avsnitt av budgetpro-

positionen som handlar om utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* och där bedömningarna om detta politikområde redovisas.

Antalet ungdomar som fick *studiehjälp* ökade med drygt 10 000 mellan 2001 och 2002. Det innebär en ökning med 2,6 %. Inackorderingstillägg lämnades 2002 till avsevärt fler ungdomar än föregående år (ökning med 11 %). Betydligt färre elever än året innan fick däremot det behovsprövade extra tillägget (minskning med 8 %). Regeringen gör bedömningen att studiehjälpens syfte, att bl.a. motverka hinder av ekonomisk, social och geografisk karaktär, får anses uppfyllt.

Under 2002 ökade antalet studerande med *studiemedel* med nästan 37 000 personer (ökning med 8,43 %). Antalet studerande med något av de tre *vuxenstudiestöden* särskilt utbildningsbidrag, särskilt vuxenstudiestöd (svux) eller särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (svuxa) minskade med drygt 15 800 personer. De tre vuxenstudiestöden är helt avvecklade fr.o.m. andra halvåret 2003.

Inom studiemedelssystemet kan vissa vuxna studerande få en högre bidragsdel (82 % av totalbeloppet) än den normala (34,36 % av totalbeloppet). Under andra halvåret 2002 hade nästan 34 % av dem som studerade på grundskole- eller gymnasienivå med studiemedel bidrag på den högre nivån. Av dem som läste på grundskolenivå med studiemedel hade drygt hälften det högre bidraget.

Benägenheten att utnyttja studielån sjönk under 2002 med 5 procentenheter till drygt 65 % bland dem som läste på grundskole- och/eller gymnasienivå med studiemedel. Även studerande på eftergymnasial nivå utnyttjade lånemöjligheten i mindre utsträckning än föregående år (minskning från 84 till 82 %). Den högsta lånebenägenheten fanns liksom tidigare bland dem som studerade utomlands med studiemedel (drygt 88 %).

Enligt regeringen beror den sjunkande lånebenägenheten sannolikt på de regelförändringar som infördes i och med studiemedelsreformen den 1 juli 2001. Framför allt kan de skärpta återbetalningskraven, bidragsdelens ökning från 27,8 till 34,5 % av totalbeloppet, val av studietakt och det höjda fribeloppet ha påverkat studenternas benägenhet att ta studielån.

Under 2002 prövade CSN 232 000 ärenden om nedsättning i återbetalningen av studielån. Det är något färre än under 2001.

Bidrag för att *delta i teckenspråksutbildning för föräldrar* utbetalades 2002 till 270 föräldrar, vilket är något färre än året innan. Denna utbildning hade betydligt fler deltagare än det antal som sökt och beviljats stöd.

Antalet *läshandikappade högskolestuderande* som utnyttjade Talboks- och punktskriftsbibliotekets studielitteraturservice 2002 var 880 personer, dvs. 19 % fler än föregående år. Det var framför allt antalet dyslektiker som ökade.

Bidrag vid korttidsstudier fördelades 2002 för första gången av LO, TCO och Sibus i stället för som tidigare av CSN. De tre utdelande organisationerna har redovisat att ca 17 000 personer fått bidrag under 2002, vilket är 13 000 fler än innan stödet reformerades. Ändå har många arbetstagare med kort

tidigare utbildning och personer med funktionshinder inte kunnat få bidrag vid korttidsstudier på grund av att resurserna varit begränsade.

Studiestödslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta regeringens förslag till förtydligande av ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) så att de som har studielån i flera lånesystem kan lägga samman lånen innan de påbörjar amorterandet.

Propositionen

Regeringen föreslår att punkt 10 i övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) ändras så att det klart framgår att en låntagare som har studielån i flera lånesystem kan lägga samman dem och betala tillbaka de sammanlagda lånen enligt bestämmelserna i den nya lagen. Hittills har övergångsbestämmelsen varit otydligt formulerad och skapat osäkerhet huruvida låntagaren kan undvika amortering i olika lånesystem redan det första återbetalningsåret. Ändringen innebär inte någon egentlig förändring av studiemedelssystemet. Den föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

Lagförslaget återges i *bilaga 2* till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Det är en fördel att administrationen förenklas och att systemet blir mer överblickbart för den enskilde genom ändringen.

Anslag m.m. för budgetåret 2004

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen för budgetåret 2004 inom utgiftsområde 15 *Studiestöd* anvisar följande belopp under anslagen (ramanslag):

25:1 Studiehjälp m.m.	3 102 400 000 kr
25:2 Studiemedel m.m.	11 441 185 000 kr
25:3 Studiemedelsräntor m.m.	5 833 411 000 kr
25:4 Rekryteringsbidrag	1 394 507 000 kr
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	61 520 000 kr
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	28 073 000 kr
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.	63 759 000 kr

Riksdagen bör vidare godkänna regeringens förslag om upplåning för studielån och ge regeringen det begärda bemyndigandet att under 2004 beställa produktion av viss studielitteratur.
Jämför *särskilda yttranden 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c)*.

Propositionen

Regeringens förslag till anslagsbelopp 2004 framgår av *bilaga 3* till detta betänkande.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:1 Studiehjälp m.m.** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 3 102 400 000 kr.

Anslaget finansierar studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg till ungdomar som studerar på gymnasienivå. Studiebidraget utgår 10 månader per år med 950 kr per månad.

Anslagsbeloppet påverkas av att antalet ungdomar i aktuell ålder beräknas öka.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:2 Studiemedel m.m.** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 11 441 185 000 kr.

Studiemedel utgår med en viss procentsats av prisbasbeloppet. Anslagsbeloppet har justerats upp med prisbasbeloppet. Beloppet har minskats i konsekvens med förslagen under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* att anslagen till grundläggande högskoleutbildning skall minska, vilket kan väntas påverka antalet studenter. Vidare har anslagsbeloppet minskats med hänvisning till regeringens förslag i 2003 års ekonomiska vårproposition att studerande med fullständig gymnasieutbildning fr.o.m. 2004 inte längre skall kunna få studiemedel med högre bidragsdel för repetitions- och kompletteringsstudier på gymnasial nivå. Anslagsbeloppet har ökat med anledning av att antalet studenter i polisutbildningen i Solna, Umeå och Växjö utökas under 2004. Polisutbildningen finansieras under utgiftsområde 4 *Rättsväsendet*, men studenterna kan få studiemedel.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:3 Studiemedelsräntor m.m.** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 5 833 411 000 kr.

Anslaget finansierar räntor och avskrivningar på studielån inom studiemedelssystemet, svux och svuxa samt avskrivningar av äldre typer av studielån.

Utgifterna under 2004 beräknas öka med hänsyn till att skuldstocken hela tiden ökar och återbetalningarna ännu är relativt begränsade. Upplåningsräntan för CSN beräknas emellertid minska 2004, vilket minskar utgifterna.

Regeringen begär också att riksdagen skall godkänna att under 2004 **lån tas upp i Riksgäldskontoret** för studielån intill ett belopp om 130 500 000 000 kr.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:4 Rekryteringsbidrag** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 1 394 507 000 kr.

Detta förslag innebär att anslaget minskas med 450 miljoner kronor jämfört med vad som anvisats för 2003. I förhållande till vad som i förra årets budgetproposition var beräknat för 2004 innebär det en minskning med 700

miljoner kronor. En minskning av anslaget ingick i de besparingar som regeringen redovisade i 2003 års ekonomiska vårproposition (prop. 2002/03: 100 s. 79). Utfallet på anslaget 2003 förväntas bli drygt 450 miljoner kronor lägre än anvisade medel. Kommunernas rekryteringsverksamhet har inte nått upp i de volymer som regeringen tidigare har bedömt vara möjliga. Regeringens förslag nu för 2004 innebär i princip att dagens verksamhet i kommunerna bibehålls.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget **25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 61 520 000 kr.

Anslaget finansierar *dels* kostnader för resor och boende för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro och för elever vid rhanpassad gymnasieutbildning i Göteborg, Kristianstad, Stockholm och Umeå, *dels* kostnader för anordnande av teckenspråksutbildning för vissa föräldrar samt utgifter för deltagandet i utbildningen.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 28 073 000 kr.

Anslaget finansierar stöd till produktion av studielitteratur för högskolestuderande som är synskadade, rörelsehindrade eller dyslektiker. Det disponeras av Talboks- och punktskriftsbiblioteket.

Anslaget har de senaste åren inte tillförts nya medel, men antalet funktionshindrade studenter har ökat. Regeringens förslag innebär att anslaget nu tillförs 2 miljoner kronor.

Regeringen begär också riksdagens **bemyndigande att** under 2004 för ramanslaget 25:6 **beställa produktion av studielitteratur** som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2004.

Regeringen föreslår att riksdagen under **anslaget 25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.** för budgetåret 2004 anvisar ett ramanslag på 63 759 000 kr.

Anslaget finansierar bidrag vid korttidsstudier (normalt högst 14 dagar på heltid) och fördelas av LO, TCO och Statens institut för särskilt utbildningsstöd (Sisus). Bidraget är kopplat till prisbasbeloppet. Anslaget finansierar också timersättning till deltagare i särvux som förlorar arbetsinkomst. Denna ersättning lämnas av Sisus.

Fram till den 30 juni 2001 prövades ansökningar om korttidsstudiestöd av CSN. Hanteringen av stödformen närmare målgruppen har enligt regeringen inneburit en avsevärd förbättring av rekryteringen till korttidsstudier. Samtidigt har många som kan komma i fråga för bidraget inte kunnat få det på grund av begränsade resurser. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen att 25 miljoner kronor tillförs korttidsstudiestödet. Av denna höjning har 1,2 miljoner kronor beräknats under anslaget 25:78 *Centrala studiestödsnämnden* inom utgiftsområde 16, som behandlas i utskottets betänkande 2003/04: UbU1. Återstoden av höjningen är beräknad under anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer m.m.* som behandlas här.

Motionerna

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 2003/04:Ub475 yrkande 1 att rekryteringsbidraget avskaffas och att beloppen för rekryteringsbidrag och korttidsstudiestöd överförs till studiemedelsanslaget. Detta anslag minskas samtidigt med 400 miljoner kronor på grund av en annan prognos av antalet studerande. Sammantaget innebär detta att anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* ökas med 1 058 266 000 kr och de båda andra anslagen avskaffas.

Folkpartiet föreslår i motionerna 2003/04:Ub515 och Fi240 att anslaget till studiemedel minskas med 400 miljoner kronor på grund av partiets antagande om färre studerande. Fribeloppet bör höjas från 250 % till 300 % av prisbasbeloppet och totalbeloppet öka med 200 kr per månad. Höjningen av totalbeloppet medför enligt motionärerna en kostnad på ca 200 miljoner kronor. Den högre bidragsnivån bör för vuxna som läser på gymnasienivå sänkas från 82 till 60 % (mot. 2003/04:Ub396 yrkandena 4, 5 och 9). Vidare vill Folkpartiet avskaffa nästan hela anslaget till rekryteringsbidrag eftersom det är orättvist att personer som är över 25 år gynnas genom detta. Folkpartiet vill också minska anslaget till korttidsstudiestöd med 40 miljoner kronor.

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub513 att anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer* – anslaget till korttidsstudiestöd – avskaffas och att 20 miljoner kronor överförs till anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag*. Tanken är att det under detta anslag skall finnas en särskild anslagspost för korttidsstudiestöd som skall fördelas av Sibus.

Centerpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub503 att anslaget till rekryteringsbidrag ökas med 700 miljoner kronor. Den minskning av anslaget som regeringen har föreslagit är enligt Centerpartiet helt omotiverad.

Oppositionspartiernas förslag framgår av *bilaga 3* till detta betänkande.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar anslagen enligt regeringens förslag.

Den minskning av resurserna till grundläggande högskoleutbildning som ingår i regeringens förslag under utgiftsområde 16 är medräknad i regeringens beräkning av studiemedelsanslaget för 2004. Utskottet behandlar dimensioneringsminskningen i betänkande 2003/04:UbU1. Mot bakgrund av att årskullen av 19-åringar nästa år kommer att vara större än tidigare finns det anledning att räkna med att antalet sökande till högskoleutbildning kommer att öka. Att minska studiemedelsanslaget mer än regeringen har föreslagit är därför inte tillrådligt.

Riksdagen har för fyra år sedan beslutat om en reform av studiemedelssystemet (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Därvid höjdes bidragsdelen påtagligt. Utskottet gjorde då den bedömningen att en höjning av bidragsdelen var angelägnare än en höjning av totalbeloppet. Utskottet står fast vid den prioriteringen. Om totalbeloppet skall höjas borde det ske genom ändring av procentandelen som anges i 3 kap. 11 § studiestödslagen (1999:1395). Frågan hur en eventuell höjning skulle påverka proportionen mellan bidrag och lån måste också utredas.

Utskottet är inte berett att förorda en höjning av fribeloppsgränsen till 300 % av prisbasbeloppet.

Att sänka bidragsandelen för vuxna som studerar på gymnasienivå skulle enligt utskottets uppfattning försvaga studiemedelssystemets rekryterande effekt. Det kan utskottet inte ställa sig bakom.

Riksdagen har tidigare tagit ställning för införandet av rekryteringsbidrag (prop. 2001/02:161, bet. UbU15, rskr. 312). Utskottet anser att rekryteringsbidraget, som infördes den 1 januari 2003, är ett viktigt instrument för att rekrytera personer med kort utbildning till studier, och att en sådan rekrytering är viktig både för de berörda personerna och för samhället. Regeringen meddelar i propositionen (utg.omr. 16 s. 150) att hela systemet skall utvärderas senast 2005.

Även det nya sättet att fördela bidrag till korttidsstudier har beslutats av riksdagen tämligen nyligen, nämligen våren 2001 (prop. 2000/01:71, bet. UbU18, rskr. 262). Utskottet delar regeringens uppfattning att den nya ordningen visat sig leda till en avsevärd förbättring av rekryteringen till korttidsstudier. Därför är det angeläget att medlen för detta ökar såsom regeringen nu har föreslagit, och att LO, TCO och Sibus även i fortsättningen har hand om fördelningen.

Utskottet föreslår vidare att riksdagen godkänner att under 2004 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 130 500 000 000 kr. Riksdagen bör likaså enligt utskottets uppfattning bemyndiga regeringen att för ramanslaget 25:6 beställa produktion av studielitteratur i den omfattning som regeringen begärt.

Studiehjälp

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Kristdemokraternas förslag om höjning av studiebidraget från den 1 juli 2005. Förslag om att skolan skall underätta föräldrarna till myndiga elever om att de skolkar bör avslås med hänvisning till den pågående beredningen av Skollagskommitténs förslag. Yrkanden om inackorderingsstillägg för ungdomar som deltar i gymnasieutbildning utanför hemorten och om att studiebidraget bör kunna dras in vid skolk bör avslås med hänvisning till pågående beredning av Studiehjälpsutredningens förslag.

Jämför *reservationerna 1 (kd), 2 (fp), 3 (kd, c), 4 (kd) och 5 (c)*.

Motionerna

Kristdemokraterna föreslår i motion 2003/04:Ub513 yrkande 2 att **beloppet för studiebidrag inom studiehjälpsystemet** skall höjas till 1 050 kr per månad fr.o.m. den 1 juli 2005.

Folkpartiet framhåller i motion 2003/04:Ub418 yrkande 7 att skolkl är ett växande problem i många skolor, och att skolkl gör det svårt att bedriva en meningsfull undervisning. Därför anser motionärerna att **studiebidraget skall kunna dras in** för elever som har en längre tids ogiltig frånvaro. Förslaget från Studiehjälpstutredningen att låta gymnasieelever få barnbidrag i stället för studiebidrag är enligt Folkpartiets mening mycket olyckligt.

Enligt Centerpartiet i motion 2003/04:Ub391 yrkande 7 bör det skrivas in i skollagen att lärare har rätt att **underrätta föräldrar till myndiga elever om att de skolkar**. Föräldrarna har försörjningsansvar för gymnasieelever intill 20 års ålder. En familjs ekonomi kan drabbas hårt av att studiebidrag dras in för en gymnasieelev på grund av skolkl. Indragningen kan påverka även bostadsbidrag, flerbarnstillägg, underhållsstöd och barnpension.

Två motioner tar upp frågor om **inackorderingsstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning**. I motion 2003/04:Ub344 (kd) begär motionären en översyn av CSN:s praxis när det gäller inackorderingsstillägg för elever som vill gå i fristående gymnasieskola. Problemet är att CSN inte beviljar inackorderingsstillägg till utifrån kommande elever, heter det i motionen.

I den andra motionen, 2003/04:Ub257 (c), begärs att regeringen skall lägga fram förslag till ändringar i lagar och förordningar där det klart framgår att inackorderingsstillägg skall utgå om elever måste bo inackorderade på studieorten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet om **beloppet för studiebidraget**.

Studiehjälpstutredningen har nyligen redovisat betänkandet *Ekonomiskt stöd vid ungdomsstudier* (SOU 2003:28). Uppdraget har varit att klargöra studiehjälps syfte, dess roll som studiestöd i relation till olika ekonomiska samhällsstöd, främst på det familjepolitiska området, samt graden av måluppfyllelse i systemet. Utskottet anser att riksdagen bör avvakta regeringens beredning av ärendet, som nu pågår i Utbildningsdepartementet.

Riksdagen bör enligt utskottets mening också avslå motion 2003/04:Ub418 yrkande 7, eftersom det redan i dag är möjligt att **dra in studiebidraget** om en elev är frånvarande i sådan utsträckning att hon eller han inte kan anses bedriva de studier som bidraget är avsett för. Även på denna punkt bör regeringens beredning av Studiehjälpstutredningens förslag avvaktas innan riksdagen tar någon ställning till eventuella förändringar.

Frågan om **underrättelse till föräldrar om att myndig elev skolkar** har tagits upp av Skollagskommittén i betänkandet *Skollag för kvalitet och likvärdighet* (SOU 2002:121). Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning av ärendet.

Utskottet anser också att riksdagen bör avslå yrkandena om **inackorderingsstillägg**. Även den frågan är föremål för förslag i den nyss nämnda Studiehjälpstutredningen.

Utskottet vill klargöra att det i dag endast är elever utanför det offentliga skolväsendet som kan få inackorderingsstillägg genom CSN. Elever som går i kommunal gymnasieskola skall få ekonomiskt stöd av sin hemkommun om de behöver inackordering till följd av skolgången. Denna bestämmelse finns i 5 kap. 33 § skollagen. Som nyss sagts bereds Skollagskommitténs förslag för närvarande.

Studiemedel till studenter med barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Folkpartiets förslag att studerande med barn skall kunna få tilläggs lån oavsett sin ålder, medan rätten till tilläggs lån för studenter över 25 år avskaffas. Riksdagen bör också avslå Kristdemokraternas förslag om ett barntillägg, eftersom den frågan är under utredning.

Jämför *reservationerna 6 (fp) och 7 (kd)*.

Motionerna

Folkpartiet föreslår i motion 2003/04:Ub396 yrkande 1 att studerande med barn skall få möjlighet till tilläggs lån i studiemedelssystemet. Tilläggs lånet skall kunna uppgå till 3 000 kr per månad. Enligt partiet bör möjligheten till tilläggs lån för den som är minst 25 år och har haft inkomst över en viss nivå avskaffas, eftersom den uppmuntrar studenter att vänta med sin utbildning. Resurserna som används för tilläggs lån behövs bättre för studerande med barn, anser motionärerna. Samma förslag framförs i Folkpartiets motion 2003/04:Ub415 yrkande 2.

Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:Ub516 yrkande 7 förslag om att ett barntillägg på ca 250 kr per student och barn skall införas i studiemedelssystemets bidragsdel fr.o.m. höstterminen 2005. I motionen nämns att en tredjedel av alla studenter med barn, och en stor majoritet av ensamstående föräldrar som studerar, uppstår socialbidrag. Det är ett grundläggande fel i systemet när så många är hänvisade till socialbidrag för sin vardagliga försörjning trots heltidsstudier, anser motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena med hänvisning till att frågan om barntillägg i studiemedelssystemet ingår i uppdraget till den studiesociala utredningen (dir. 2002:120 och 2003:13). Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 december 2003.

Riksdagen bör enligt utskottets mening inte föregripa utredningen och regeringens beredning av frågan.

Bidragdelen i studiemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslag om höjning av den normala bidragdelen i studiemedelssystemet.
Jämför *reservationerna 8 (kd) och 9 (c)*.

Gällande bestämmelser

Studiebidraget i studiemedelssystemet regleras i studiestödslagen (1999:1395) 3 kap. 12 och 13 §§.

Studiebidraget enligt 12 § utgör en viss procentandel av prisbasbeloppet för varje vecka som den studerande har rätt till studiemedel. Procentandelen beror på om studierna bedrivs på heltid eller deltid. Studiebidrag enligt 12 § är det normala vid eftergymnasiala studier.

Ett högre studiebidrag kan enligt 13 § lämnas till studerande som är minst 25 år. Det lämnas huvudsakligen för studier på grundskole- och gymnasienivå. Bidraget, uttryckt som procentandel av prisbasbeloppet, är mer än dubbelt så stort som enligt 12 §.

Uttryckt som procentandel av totalbeloppet i studiemedel utgör den normala bidragsandelen (enligt 12 §) vid heltidsstudier 34,4 %. Den högre bidragsnivån enligt 13 § innebär ett bidrag på 82 %.

Motionerna

Kristdemokraterna framför i motion 2003/04:Ub513 yrkande 3 förslag om ett tillkännagivande om att den **normala bidragsdelen** i studiemedlen för universitets- och högskolestudier på sikt skall höjas till 50 % av totalbeloppet. I ett första steg bör den höjas till 36 % av totalbeloppet fr.o.m. höstterminen 2005. För detta har Kristdemokraterna beräknat en höjning av anslaget till studiemedel med 300 miljoner kronor 2005 och det dubbla 2006.

Centerpartiet vill enligt motion 2003/04:Ub390 yrkande 9 att det så snart statsfinanserna medger det skall införas ett system där bidrag och lån vardera utgör 50 % av totalbeloppet i studiemedel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandena.

Studiemedelssystemets funktion är att göra det möjligt för människor att studera oavsett vilka ekonomiska resurser de har själva. Bidragsnivån i studiemedlen har visat sig ha stor betydelse för systemets rekryteringsfrämjande förmåga. Av den anledningen höjdes också den normala bidragsnivån högst påtagligt när det nya studiemedelssystemet trädde i kraft den 1 juli 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. UbU7, rskr. 96). Värdet av en hög bidragsandel är således väl känd av regeringen. Ett tillkännagivande om att på sikt – men utan angivande av tidpunkt – höja bidragsdelen till 50 % av totalbeloppet är enligt utskottets mening inte lämpligt. Varje höjning av bidragsnivån får stora effek-

ter på statens kostnader, och måste därför vägas mot andra viktiga ändamål inom utbildningssektorn eller andra samhällssektorer.

Den höjning av den normala bidragsnivån till 36 % av totalbeloppet som förordas i Kristdemokraternas motion, ryms inte inom den beräkning av utgifterna för åren 2005 och 2006 som riksdagen nyligen har godkänt (prop. 2003/04:1 volym 1 punkt 11, bet. FiU1).

Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeloppet)

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkanden om att avskaffa inkomstprövningen i studiemedelssystemet.

Jämför *reservation 10 (m, fp, kd)*.

Gällande bestämmelser

Studiemedel med fullt belopp lämnas bara om den studerandes inkomst under ett kalenderhalvår inte är högre än ett visst belopp, kallat fribeloppet. Har den studerande högre inkomst än fribeloppet reduceras det belopp som hon eller han kan få i studiemedel för det halvåret med 50 % av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och lånedelen minskas proportionellt.

Vid heltidsstudier i 20 veckor under ett kalenderhalvår utgör fribeloppet 125 % av prisbasbeloppet. Hösten 2003 innebär det att fribeloppet är 48 250 kr. Fribeloppet är högre vid studier på deltid.

För en heltidsstuderande upphör rätten till studiemedel under andra halvåret 2003 om studierna bedrivs i 20 veckor och inkomsten överstiger 112 169 kr.

Bestämmelserna om fribelopp finns i 3 kap. studiestödslagen (1999:1395).

Motionerna

Moderata samlingspartiet, Folkpartiet och Kristdemokraterna framför i sina motioner förslag om att avskaffa inkomstprövningen.

Moderaterna vill enligt motion 2003/04:Ub385 yrkande 2 avskaffa inkomstprövningen för att göra det möjligt för studenterna att arbeta utan att få minskade studiemedel. Därmed kan åtgärden bidra till att minska studenternas skuldsättning och till att högre utbildning lönar sig bättre än nu ekonomiskt.

Folkpartiet pekar i motion 2003/04:Ub396 yrkande 8 på att inkomstprövningen leder till att arbete bestraffas och att studenterna drabbas av stora marginaleffekter. Motionärerna vill att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag till strategi för hur inkomstprövningen skall avskaffas.

Kristdemokraterna anser enligt motion 2003/04:Ub513 yrkande 4 att det skall vara fritt för studenter att komplettera studiemedlen med eget arbete utan att bidragsdelen påverkas. De föreslagna förändringarna skall också kompletteras med höga krav på resultat och principen att lånen skall betalas tillbaka, heter det i motionen. Även i motion 2003/04:Ub443 (kd) yrkande 2 föreslås att inkomstprövningen skall avskaffas. Det huvudsakliga skälet är enligt motionärerna att det är studenten själv som skall avgöra hur hon eller han vill lägga upp sitt liv, inte staten.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Liksom när motsvarande yrkanden behandlades vid förra riksmötet hänvisar utskottet till att med de regler som gäller i dag finns det goda möjligheter för studenter att begränsa sin skuldsättning om de har arbetsinkomster vid sidan av studiemedlen. Om inkomstprövningen skulle avskaffas utan några andra förändringar av studiemedelssystemet skulle även personer med mycket höga inkomster få rätt till bidragsdelen. Det skulle kunna leda till stora kostnadsökningar för staten som enligt utskottets mening inte är skäliga.

Studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda studieresultat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte uttala sig för ett system med ”peng per poäng”.
Jämför *reservation 11 (fp)*.

Gällande bestämmelser

En student som har bedrivit studier vid universitet eller högskola får beviljas studiemedel för fortsatta studier endast om hon eller han har klarat studierna så väl att det kan anses sannolikt att studierna kommer att slutföras inom normal tid (3 kap. 6 § andra stycket studiestödslagen, 1999:1395).

Vilket belopp som därvid kan beviljas är beroende av hur många poäng studenten avser att läsa och om det gäller heltids- eller deltidsstudier, samt av eventuella inkomster över fribeloppet.

Motionen

Folkpartiet för i motion 2003/04:Ub396 yrkande 6 på nytt fram förslag om ett system med ”peng per poäng”, dvs. att studiemedelsbeloppet skall sättas i direkt relation till hur många poäng studenten uppnått under föregående period.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår liksom vid förra riksmötet att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen har behandlat motsvarande yrkande flera gånger tidigare, senast hösten 2002 (bet. 2002/03:UbU2 s. 23). Liksom då och tidigare hänvisar utskottet till att Studiestödsutredningen, som övervägt idén, kom fram till att nackdelarna med ett sådant system överväger fördelarna (*Sammanhållet studiestöd*, SOU 1996:90 s. 113 f.). Utskottet delar utredningens uppfattning att huvudprincipen bör vara att studiestödet inte skall verka styrande på valet av utbildning. Om ett system med ”peng per poäng” infördes skulle det kunna förstärka lockelsen för studenter att välja kurser som anses lätta framför sådana som anses mer krävande, vilket inte är önskvärt.

Stöd till högre utbildning på minoritetsspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att studenter som läser på ett minoritetsspråk utomlands skall få ett särskilt bidrag till merkostnader. Utskottet hänvisar till möjligheterna till merkostnadslån.

Motionen

Vikten av att de nationella minoritetsspråken i Sverige får stöd från samhället för att hållas levande tas upp i motion 2003/04:Ub363 (fp). Motionären pekar på att det är svårt att i Sverige ge högre utbildning på minoritetsspråken, medan dessa språk har en betydligt starkare ställning i andra länder. Hon vill därför att studenter som inte kan få utbildning på minoritetsspråket i Sverige skall få ett särskilt stöd för att bedriva studierna utomlands. Stödet bör utformas som ett utökat studiebidrag som söks hos CSN. Bidragets storlek skall anpassas för att täcka de särskilda merkostnader som uppstår i samband med studierna i annat land, anser motionären.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

De regler som i dag gäller för studiemedel vid studier utomlands tar hänsyn till kostnadsläget i studielandet. För merkostnader i form av resor och studieavgifter kan studenten få särskilt lån. Dessa regler gäller för studiemedelsberättigade studier utomlands, oavsett ämne. Motionen handlar om att merkostnader för den som läser på ett minoritetsspråk skulle finansieras med bidrag. Utskottet är inte berett att ställa sig bakom en särbehandling av studier just på minoritetsspråk.

Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att den övre åldersgränsen för rekryteringsbidraget inte skall avskaffas.
Jämför *reservation 12 (c)*.

Gällande bestämmelser

För rekryteringsbidrag till vuxenstuderande gäller en övre åldersgräns på 50 år (5 § lagen om rekryteringsbidrag till vuxenstuderande, 2002:624).

Motionen

Centerpartiet anser enligt motion 2003/04:Ub391 yrkande 12 att det inte finns något skäl att ha en övre åldersgräns för rekryteringsbidraget. Det finns i dag personer som är över 50 år och varken har grundskole- eller gymnasiekompetens och som riskerar att bli arbetslösa, heter det i motionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen har nyligen fastställt en utgiftsram för utgiftsområde 15 som inte inrymmer den höjning av anslaget till rekryteringsbidrag på 700 miljoner kronor som Centerpartiet föreslagit.

Förslag att inte ha någon övre åldersgräns för rekryteringsbidraget och förslag om en högre åldersgräns än 50 år behandlades av riksdagen även våren 2002 när propositionen *Rekryteringsbidrag vid vuxenstudier* (prop. 2001/02:161) behandlades. Utskottet skrev då följande (bet. 2001/02:UbU15 s. 13):

Utan en koppling till åldersgränsen för studiemedel är risken stor att enskilda personer kommer att rekryteras till studier som inte kan avslutas med statligt finansierat studiestöd. En högre åldersgräns än 50 år för rekryteringsbidraget innebär att också åldersgränsen för studiemedel skulle behöva höjas, vilket skulle medföra ökade utgifter för staten. Utskottet noterar att regeringen anser att det i framtiden måste finnas många sätt att möjliggöra ett livslångt lärande för den enskilde, och att regeringen avser att noga följa dels studiemedelsreformen, dels utvecklingen inom andra närstående politikområden. Detta är enligt utskottets mening angeläget.

Utskottet har fortfarande samma uppfattning.

Försäljning av studielånsstocken på marknaden

Utskottets förslag i korthet

Utskottet föreslår avslag på ett förslag om att utreda möjligheterna att sälja studielånsstocken på marknaden utan att villkoren för studenterna försämrats. Idén är enligt utskottet orealistisk.

Motionen

I motion 2003/04:Ub264 (kd) yrkande 1 framhåller motionärerna att det är viktigt att hantera den nuvarande studielånsstocken på ett ekonomiskt försvarbart sätt. De önskar att regeringen skall utreda alternativet att sälja studielånsstocken på marknaden, vilket skulle göra en osäker fordran till en säker tillgång för staten. En försäljning skulle vara den mest radikala lösningen, under förutsättning att villkoren för studenterna blir lika fördelaktiga som i dagens situation eller bättre.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår yrkandet.

Riksdagen har behandlat motsvarande förslag vid de fyra senaste riksmötena. Utskottet anser liksom förra året (bet. 2002/03:UbU2 s. 24) att motionärernas idé är orealistisk. De trygghetsregler för låntagaren som finns inbyggda i studiemedelssystemet medför en kostnad för staten, som det är osannolikt att någon aktör på marknaden skulle vara villig att ta på sig.

Enklare regler och mindre förhandsprövning i studiestödssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör inte göra några uttalanden om enklare regler och om mindre förhandsprövning och mer efterhandskontroll i studiestödssystemet.

Jämför *reservation 13 (fp, kd)*.

Riksdagens revisorers förslag

Riksdagens revisorer har genomfört en granskning av hur CSN uppfyller sitt uppdrag. Bakgrunden var de långa handläggningstiderna för studiestöd och bristerna i service till studenterna i samband med terminsstarterna.

I *Riksdagens revisorers förslag angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet* (förs. 2002/03:RR15) görs bedömningen att regeringen bör genomföra ytterligare förenklingar av reglerna för studiestödet. Revisorerna föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen om detta (punkt 1). Regler som är enkla och lätta att förstå underlättar administrationen av studiestödet och gör systemet begripligt för de studerande och låntagare som berörs av det, heter det i den rapport som föregått revisorernas förslag till riksdagen.

Revisorerna anser också att en försöksverksamhet med mindre förhandsprövning och mer efterhandskontroll är värd att pröva. De föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande om detta till regeringen (punkt 2).

Motionerna

Folkpartiet (mot. 2003/04:Ub2 yrkande 2) och Kristdemokraterna (mot. 2003/04:Ub1 yrkande 2) instämmer i revisorernas förslag om regelförenkling.

Folkpartiet skriver i samma motion, yrkande 3, att partiet inser fördelarna med att minska på förhandskontrollen, men att det också finns risker med det som måste tas på allvar. Med tanke på CSN:s stora problem anser dock Folkpartiet att man bör pröva förslaget om minskad förhandsprövning. Efterhandskontrollen bör kunna ske så snabbt att inte mer än en felaktig utbetalning skall kunna göras. Dessutom måste informationen till de sökande vara så tydlig att de inte av misstag söker studiemedel som de inte har rätt till, framhåller motionärerna.

Kristdemokraterna anser också (mot. 2003/04:Ub1 yrkande 3) att en del av den kontroll som i dag görs innan studierna påbörjas bör ersättas av efterhandskontroll. Om reglerna mer inriktas på att man genomfört sina studier och uppnått studieresultat kan besluts kvaliteten blir bättre, samtidigt som måluppfyllelsen och effektiviteten också förbättras, heter det i motionen.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen bör enligt utskottets mening avslå Riksdagens revisorers förslag och motionsyrkandena om tillkännagivanden.

Studiemedelssystemet har ganska nyligen reformerats. Den nya studiestödslagen trädde i kraft den 1 juli 2001. Som framgår av budgetpropositionen (utg.omr. 16 s. 150) har vissa smärre regelförändringar redan gjorts, och ytterligare förenklingar av reglerna för studiestödet kan enligt regeringen bli aktuella.

Revisorerna tar själva upp risken för att en kontroll i efterhand i stället för prövning i förväg kommer att medföra att fler sökande kan få studiestöd beviljade på felaktiga grunder och att återkrav av studiestöd därmed kan bli vanligare. Detta påpekas även i Folkpartiets motion. Utskottet vill understryka att återkrav av beviljade och utbetalade studiemedel skapar stora problem för studenten och så långt som möjligt bör undvikas.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i reservationen.

1. Beloppet för studiebidrag inom studiehjälpen (punkt 3) – kd av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub513 yrkande 2.

Ställningstagande

Studiebidraget till ungdomar i gymnasial utbildning bör höjas den 1 juli 2005 till 1 050 kr per månad. Det skall vara tydligt att bidraget är kopplat till studier och att ett aktivt deltagande krävs. Den enskilde skall från början upplysas om att staten ger bidrag för tre års fullföljda studier. Skolk skall kunna medföra avdrag på bidraget.

2. Indragning av studiebidrag (punkt 4) – fp av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub418 yrkande 7.

Ställningstagande

Skolk är ett växande problem i många skolor. Skolk gör det svårt att bedriva en meningsfull undervisning och skapar ordningsproblem både i och utanför klassrummet. Närvarokravet måste hävdas också i en frivillig skolform som gymnasieskolan. Studiebidraget skall dras in vid stor ogiltig frånvaro. Studiehjälpsutredningens förslag att elever i gymnasieskolan skall få barnbidrag i stället för studiebidrag är därför olyckligt och bör inte genomföras.

3. Underrättelse till föräldrar om att myndig elev skolkar (punkt 5) – kd, c

av Inger Davidson (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub391 yrkande 7.

Ställningstagande

En familjs ekonomi kan drabbas hårt av att studiebidraget dras in för en gymnasieelev på grund av att eleven skolkar. Det är bekymmersamt att föräldrarna har försörjningsansvaret för gymnasieeleven intill 20 års ålder men inte har självklar rätt till information om elevens uppförande i skolan, t.ex. om att han eller hon skolkar. Detta skulle kunna lösas genom att rätten att underrätta föräldrar till myndiga elever om de skolkar skrivs in i skollagen.

4. Inackorderingstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning (punkt 6) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub344 och bifaller delvis motion 2003/04:Ub257.

Ställningstagande

Flera av de fristående gymnasieskolorna får ett förhållandevis stort antal ansökningar från intresserade ungdomar från andra orter i Sverige än den egna kommunen. Ett problem är då att CSN inte beviljar inackorderingstillägg till utifrån kommande elever. Det blir därmed mycket svårt för dessa ungdomar att förverkliga sin dröm om att få gå på ett fristående gymnasium. Regeringen bör ta initiativ till en översyn av CSN:s praxis när det gäller inackorderingstillägg.

5. Inackorderingstillägg till ungdomar i gymnasial utbildning (punkt 6) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub257

och bifaller delvis motion

2003/04:Ub344.

Ställningstagande

För att bevilja inackorderingstillägg kräver CSN att den studerande inte kan gå motsvarande program eller nationella inriktning på hemorten. CSN tar ingen hänsyn till om eleven har valt en skola för att den arbetar med en särskild pedagogik eller en skola som inom utrymmet för valbara kurser eller individuella val erbjuder kurser som inte finns på hemorten. Att t.ex. hantverksprogrammet finns på elevens hemort anses som ett hinder för att eleven skall få inackorderingstillägg för att gå samma program på annat håll, fastän det kan vara fråga om utbildning till tapetserare på hemorten och till florist på den skola på annan ort som eleven vill gå i.

Regeringen bör ta initiativ till ändring av lagar och förordningar som reglerar inackorderingsstödet så att elever inte blir utestängda från utbildning till det yrke de vill arbeta inom.

6. Studiemedel till studenter med barn (punkt 7) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub396 yrkande 1 och

2003/04:Ub415 yrkande 2

och avslår motion

2003/04:Ub516 yrkande 7.

Ställningstagande

Studenter som har barn är en kategori som befinner sig i en mycket utsatt ekonomisk situation. Dessa bör ges möjlighet till ett tilläggs lån på 3 000 kr i månaden. I dag finns möjlighet till tilläggs lån för högskolestudenter som fyllt 25 år och haft hög arbetsinkomst de senaste åren. Detta kan uppmuntra studenter att vänta med sin utbildning. Sådana omvända incitament är det viktigt

att ta bort. Resurser frigörs därmed så att studenter med barn kan få tilläggs lån.

7. Studiemedel till studenter med barn (punkt 7) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub516 yrkande 7

och avslår motionerna

2003/04:Ub396 yrkande 1 och

2003/04:Ub415 yrkande 2.

Ställningstagande

Studerande som har barn stöter på en rad problem. En tredjedel av alla studerande med barn fick socialbidrag 1998. Bland ensamstående studerande med barn var denna andel nästan nio tiondelar. Det är ett grundläggande fel i systemet när så många är hänvisade till socialbidrag för sin vardagliga försörjning, trots heltidsstudier. Därför bör det fr.o.m. höstterminen 2005 införas ett barntillägg i studiemedelssystemets bidragsdel på ca 250 kr per student och barn.

8. Den normala bidragsdelen i studiemedel (punkt 8) – kd

av Inger Davidson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub513 yrkande 3

och bifaller delvis motion

2003/04:Ub390 yrkande 9.

Ställningstagande

Studiestödssystemet skall konstrueras så att många attraheras av högre studier, samtidigt som systemet uppmuntrar till personligt ansvarstagande för den egna ekonomin och därmed också indirekt för samhällets ekonomi. Bidragsdelen i studiemedelssystemet bör höjas, inledningsvis fr.o.m. höstterminen 2005 till 36 % av totalbeloppet och på sikt till 50 % av totalbeloppet.

9. Den normala bidragsdelen i studiemedel (punkt 8) – c
av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion

2003/04:Ub390 yrkande 9
och bifaller delvis motion
2003/04:Ub513 yrkande 3.

Ställningstagande

Studiemedelssystemets primära uppgift bör vara att främja rekryteringen till högre utbildning genom att undanröja sociala och ekonomiska hinder för den enskilda medborgaren att satsa på sådan utbildning. Eftersom högre utbildning är en god investering både för den enskilde och för samhället är det självklart att staten bör subventionera en del av den enskildes kostnader för studier och dela risken med honom eller henne. Så snart statsfinanserna medger det bör det införas ett nytt studiemedelssystem där bidrag och lån vardera utgör 50 % av totalbeloppet.

10. Inkomstprövningen vid beviljande av studiemedel (fribeppet) (punkt 9) – m, fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Inger Davidson (kd), Per Bill (m), Ana Maria Narti (fp) och Tobias Billström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2003/04:Ub385 yrkande 2,
2003/04:Ub396 yrkande 8,
2003/04:Ub443 yrkande 2 och
2003/04:Ub513 yrkande 4.

Ställningstagande

Systemet med inkomstprövning vid beviljande av studiemedel bör avskaffas. Det skall vara fritt för studenter att komplettera studiemedlen med inkomst av eget arbete och på så sätt kunna begränsa sin skuldsättning. Fribeppet bör successivt höjas för att på sikt avskaffas helt.

11. Principen om studiemedelsbelopp i direkt proportion till uppnådda poäng (punkt 10) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub396 yrkande 6.

Ställningstagande

Studiemedelssystemet måste bli mer flexibelt och följsamt i förhållande till den enskilde studenten. Studiemedel bör utbetalas med utgångspunkt i hur många högskolepoäng som den studerande tar under en termin. Principen ”peng per poäng” bör införas, så att fler avklarade poäng leder till en successiv upptrappning av studiestödet. Modellen uppmuntrar flit men gör det också möjligt för studenter med en tillfällig svacka i sina studier att fortsätta sina studier på lägre fart utan att bli helt utan ekonomiskt stöd.

12. Den övre åldersgränsen för rekryteringsbidrag (punkt 12) – c

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2003/04:Ub391 yrkande 12.

Ställningstagande

Ur perspektivet livslångt lärande är det oacceptabelt att rekryteringsbidrag endast kan lämnas till personer mellan 25 och 50 år. Det finns i dag personer som är över 50 år och varken har grundskole- eller gymnasiekompetens och som riskerar att bli arbetslösa. Dessa blir med dagens snäva regler hänvisade till kortvariga lågavlönade arbeten eller långvarig arbetslöshet. Regeringens koppling mellan studiemedelssystemet och rekryteringsbidraget är felaktig. Det är långt viktigare att se till den enskilde individens behov än till behovet av överensstämmelse mellan regelverken för rekryteringsbidrag och för studiemedel. Det bör inte finnas någon övre åldersgräns för rekryteringsbidraget.

13. Enklare regler och mindre förhandsprövning i studiestödssystemet (punkt 14) – fp, kd

av Ulf Nilsson (fp), Inger Davidson (kd) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen Riksdagens revisorers förslag

2002/03:RR15 punkterna 1 och 2 samt motionerna

2003/04:Ub1 yrkandena 2 och 3 och

2003/04:Ub2 yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Långa handläggningstider hos CSN för studiestöd och brister i servicen till studenterna i samband med terminsstarterna har varit ett återkommande problem. Regler som är enkla och lätta att förstå underlättar administrationen av studiestödet och gör systemet begripligt för de studerande och låntagare som berörs av det. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om förändringar av reglerna. Det finns också anledning att, som Riksdagens revisorer har föreslagit, genomföra en försöksverksamhet med minskad förhandsprövning och mer efterkontroll. Försöksverksamheten skall gå ut på att undersöka om ett sådant system förbättrar situationen för studenterna. För studenter som vid efterhandskontroll blir skyldiga att betala tillbaka inte bara lånet utan också bidraget kan stora problem uppstå. Efterhandskontrollen bör kunna ske så snabbt att inte mer än en felaktig utbetalning skall kunna göras. Dessutom måste informationen till de sökande vara så tydlig att de inte av misstag söker studiemedel de inte har rätt till.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i yttrandet.

1. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – m

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Per Bill (m) och Tobias Billström (m).

Moderata samlingspartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Ett övergripande mål för den ekonomiska politiken skall vara att möjliggöra ökad tillväxt, att kunna leva på sin lön och stärkt trygghet. Antalet sjukskrivna och förtidspensionerade måste minskas genom att sjukvård och rehabilitering förbättras. Detta kräver bl.a. en målmedveten politik för ett ökat arbetsutbud, rejäla satsningar på kunskap och forskning samt påtagliga förbättringar av klimatet för företagande. För att möjliggöra allt detta krävs en politik som innehåller lägre skatter för både löntagare och företagare, en skärpning av bidragssystemen, avregleringar och ökad konkurrens, en ökad trygghet för och stärkt självkänsla hos medborgarna.

Våra förslag skall vara trygga, väl sammanhållna och syftar till att skapa de bästa förutsättningarna för ett ekonomiskt, kulturellt och socialt växande Sverige. Vi vill satsa på en utbildning som ger alla större möjligheter till ett rikare liv. Genom en större enskild sektor och ett starkare civilt samhälle kan både företag och människor växa. Vi vill att fler, inte färre, kan komma in på den ordinarie arbetsmarknaden. Den sociala tryggheten och självkänslan ökar också genom att hushållen får en större ekonomisk självständighet. Friheten och rättigheten att välja bidrar både till mångfald, en bättre kvalitet och en större trygghet. De enskilda människorna får ett större inflytande över sina liv.

Vi har föreslagit en växling från subventioner och bidrag till omfattande skattesänkningar för alla, främst låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt värnar vi de människor som är i störst behov av gemensamma insatser och som har små eller inga möjligheter att påverka sin egen situation. Vi slår också fast att det allmänna skall tillföras resurser för att på ett tryggt sätt kunna genomföra de uppgifter som skall vara gemensamma. Exempelvis tillförs betydande resurser för att bryta den ökade sjukfrånvaron och de ökande förtidspensioneringarna.

Vårt budgetalternativ – med våra förslag till utgiftstak, anslagsfördelning, skatteförändringar samt finanspolitiska ramverk – präglas av ordning och reda och skall ses som en helhet där inte någon eller några delar kan brytas ut och behandlas isolerat från de andra. Eftersom riksdagens majoritet den 19 november 2003 har beslutat om ramar för de olika utgiftsområdena i enlighet

med finansutskottets förslag och därmed valt en annan inriktning av politiken, deltar vi inte i det nu aktuella beslutet om anslagsfördelning inom utgiftsområde 15 Studiestöd.

I det följande redovisar vi i korthet det moderata alternativet till politik inom utgiftsområde 15. Vår politik finns närmare utvecklad i reservation 7 i betänkande 2003/04:FiU1.

Vi vill göra en kunskapsatsning som bygger på en kraftig ökning av resurserna till skolan, högre utbildning och forskning och på en omläggning av utbildningssystemet i riktning mot ökad kvalitet, valfrihet och konkurrens. Vi avvisar liksom tidigare rekryteringsbidraget och att bidrag till korttidsstudier fördelas genom två fackliga intresseorganisationer. De medel som regeringen beräknat under dessa två anslag (25:4 och 25:7) vill vi överföra till studiemedelsanslaget. Detta ligger i linje med vårt förslag under utgiftsområde 16 att samla alla vuxenutbildningar under ett anslag. Studiemedelsanslaget anser vi kan minskas med 400 miljoner kronor på grund av att vi gör en annan prognos än regeringen för antalet studerande.

2. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – fp

av Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp).

Folkpartiet liberalerna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt för 2004. Vi förordar en ansvarsfull budgetpolitik med en budgetmarginal som räcker för det oförutsedda. Balans i statens finanser skall vara ett nytt mål för budgetpolitiken. Vårt alternativ framgår av reservation 8 i finansutskottets betänkande 2003/04:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram 2004 som är 1 834 miljoner kronor lägre än den som riksdagen nyligen har fastställt.

Vi räknar med en minskad takt i utbyggnaden av högskolan för att frigöra medel till satsningar på undervisningskvaliteten. Därför kan anslaget till studiemedel minskas med 400 miljoner kronor. Vi anser också att den högre bidragsnivån för vuxna som läser på gymnasienivå kan sänkas till 60 % av totalbeloppet, vilket frigör medel för att totalbeloppet för alla skall kunna ökas med 200 kr per månad. Liksom tidigare motsätter vi oss rekryteringsbidraget, som orättvist gynnar personer som är över 25 år. Vi vidhåller också liksom tidigare att rätten att fördela studiestöd av skattemedel inte skall ges till fackföreningar. Anslaget till korttidsstudiestöd kan därför minskas med 40 miljoner kronor. De medel som då finns under anslaget skall fördelas av Sibus.

3. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – kd

av Inger Davidson (kd).

Kristdemokraterna har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt för 2004. Kristdemokraternas budgetalternativ tar sikte på att förbättra Sveriges tillväxtförutsättningar genom strukturella reformer inom olika politikområden. Målet med våra reformer är att skapa förutsättningar för en uthållig tillväxt på åtminstone tre procent per år över en konjunkturcykel. Det innebär att sysselsättningen kan öka utan att inflationen tar fart, att den enskildes valfrihet, personliga ansvar och välfärd kan öka utan politisk detaljstyrning, att den offentliga sektorn kan vitaliseras och möta ökande behov utan att jagas av krympande skattebaser och att statens finanser blir mindre konjunkturkänsliga. Med socialdemokratisk politik är utvecklingen den omvända: sysselsättningen minskar, tillväxten väntas bli lägre än i omvärlden, statsskulden ökar, detaljstyrningen ökar och i stora delar av kommunsektorn erbjuds sämre vård och omsorg till högre skatt. Kristdemokraternas ekonomiska politik sammanfattas i motion 2003/04:Fi241.

Vi anser att bidraget vid korttidsstudier är viktigt för att rekrytera personer med kort tidigare utbildning och stimulera till längre studier. Däremot anser vi liksom tidigare att statligt studiestöd inte skall fördelas av olika fackliga intresseorganisationer. Vi föreslår därför att CSN och Sisus ges ansvar för fördelning av korttidsstudiestöd respektive timersättning till deltagare i sär-vux. Detta sker genom att anslaget 25:7 *Bidrag till vissa organisationer* avskaffas och att anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* tillförs 20 miljoner kronor på en särskild anslagspost

4. Anslag inom utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004, m.m. (punkt 2) – c

av Håkan Larsson (c).

Centerpartiet har i parti- och kommittémotioner förordat en annan inriktning av den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt andra utgiftsramar än dem som riksdagen nyligen har fastställt för 2004. Vår ekonomiska politik utgår från federalismens principer. Samhället, välfärden och företagsamheten skall växa underifrån. Det är av den enskilda människans idérike-dom och initiativkraft som företag skapas och samhället utvecklas. Statens ansvar är att upprätthålla rättvisa, stabila och överblickbara spelregler för ekonomin och infrastrukturen. Vårt alternativ framgår av reservation 10 i finansutskottets betänkande 2003/04:FiU1. För utgiftsområde 15 innebär det en utgiftsram 2004 som är 700 miljoner kronor högre än den som riksdagen nyligen har fastställt.

Den besparing på anslaget till rekryteringsbidrag som regeringen gör på 700 miljoner kronor, jämfört med vad som tidigare planerats för 2004, är helt

omotiverad. Den leder endast till att färre människor kan få en grundläggande utbildning. Vi vill därför öka anslaget med 700 miljoner kronor.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Regeringen har i proposition 2003/04:1 Budgetpropositionen för 2004, utgiftsområde 15 Studiestöd, föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1 och 4.1.2),
2. att riksdagen godkänner att under 2004 lån tas upp i Riksgäldskontoret för studielån intill ett belopp om 130 500 000 000 kr (avsnitt 4.1.3),
3. att riksdagen bemyndigar regeringen att under 2004 för ramanslaget 25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare gjorda åtaganden innebär utgifter på högst 4 000 000 kr efter 2004 (avsnitt 4.1.6),
4. att riksdagen för budgetåret 2004 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd enligt uppställningen i *bilaga 3* till detta betänkande.

Lagförslaget återfinns som *bilaga 2* till detta betänkande.

Förslaget från Riksdagens revisorer

Riksdagens revisorer har i förslag 2002/03:RR15 angående CSN:s handläggningstider och tillgänglighet, föreslagit

1. att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anför i avsnitt 2.2 om enklare regler.
2. att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad Riksdagens revisorer anför i avsnitt 2.3 om mindre förhandsprövning och mer efterhandskontroll.

Revisoreernas övriga förslag i 2002/03:RR15 behandlas i utskottets betänkande 2003/04:UbU1.

Följdmotioner med anledning av Riksdagens revisorers förslag

2003/04:Ub1 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om regelförenklingar inom studiestödssystemet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om mindre förhandsprövning och mer efterhandskontroll.

2003/04:Ub2 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regelsystemet för studiestöd skall förenklas enligt vad Riksdagens revisorer föreslår.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försök med minskad förhandsprövning bör göras enligt vad Riksdagens revisorer föreslår.

Motioner från allmänna motionstiden

2003/04:Ub257 av Eskil Erlandsson och Kenneth Johansson (c):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändringar i lagar och förordningar där det klart framgår att om elever måste bo inackorderade på skolorten skall inackorderingstillägg utgå.

2003/04:Ub264 av Tuve Skånberg och Per Landgren (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda alternativet att utförsälja studielånsstocken på marknaden.

2003/04:Ub344 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av CSN:s praxis när det gäller inackorderingstillägg för elever som vill gå på fristående gymnasium.

2003/04:Ub363 av Heli Berg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till högre utbildning på minoritetsspråk.

2003/04:Ub385 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

2. Riksdagen beslutar avskaffa fribeloppsgränsen helt i enlighet med vad som anförs i motionen.

2003/04:Ub390 av Håkan Larsson m.fl. (c):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att så snart statsfinanserna medger det införa ett nytt studiemedelssystem där bidrag och lån skall utgöra vardera 50 % av totalbeloppet.

2003/04:Ub391 av Håkan Larsson m.fl. (c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skriva in i skollagen att lärare har rätt att underrätta föräldrar till myndiga elever om de skolkar.

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att inte ha någon övre åldersgräns för rekryteringsbidraget.

2003/04:Ub396 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa dagens tilläggs lån till personer över 25 år med arbetslivserfarenhet och föra över de resurserna till ett tilläggs lån för studerande med barn.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av totalbeloppet med 200 kr per månad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om studiemedel till vuxenstuderande.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om etablerandet av principen ”peng per poäng”.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen skall återkomma till riksdagen med en strategi för hur fribeloppsgränsen skall avskaffas.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av fribeloppsgränsen från 250 till 300 % av basbeloppet.

2003/04:Ub415 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att studenter över 25 år har större möjlighet till tilläggs lån i studiestödssystemet.

2003/04:Ub418 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om indraget studiebidrag som en möjlig åtgärd att vidta mot elever som kränker andra eller har ogiltig frånvaro.

2003/04:Ub443 av Lars Lindblad och Peter Danielsson (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om borttagandet av fribeloppsgränsen.

2003/04:Ub475 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

1. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub503 av Håkan Larsson m.fl. (c):

Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub513 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en höjning av studiebidraget för gymnasieelever till 1 050 kr/månad.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjd studiebidragsdel för universitets- och högskolestudier.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett avskaffande av fribeloppet utan att bidragsdelen i studiebidraget påverkas.
8. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub515 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

3. Riksdagen anvisar till utgiftsområde 15 Studiestöd för budgetåret 2004 1 834 000 000 kr mindre än vad regeringen föreslagit eller således 20 090 855 000 kr enligt i motionen redovisad uppställning.

2003/04:Ub516 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn tillägg i studiemedelssystemet.

2003/04:Fi240 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

22. Riksdagen anvisar för budgetåret 2004 anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (delvis).

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att punkt 10 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till studiestödslagen (1999:1395) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

10. Den som *betalar tillbaka* studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen skall börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen skall läggas samman. Sammanläggningen skall ske vid kalenderårsskiftet enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet skall bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet skall dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman skall i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och

Föreslagen lydelse

10. Den som *har beviljats* studielån eller återbetalningspliktiga studiemedel enligt både studiestödslagen (1973:349) och den nya lagen kan begära att äldre lån läggs samman med nya lån och att de sammanlagda lånen betalas tillbaka enligt bestämmelserna i den nya lagen. Sammanläggningen skall börja tillämpas året närmast efter det år då låntagaren begärt att lånen skall läggas samman. Sammanläggningen skall ske vid kalenderårsskiftet enligt följande. En gemensam återbetalningstid bestäms för det sammanlagda lånet i enlighet med bestämmelserna i 4 kap. 4, 9 och 10 §§ i den nya lagen. För återbetalning av det sammanlagda lånet skall bestämmelserna i 4 kap. i den nya lagen även i övrigt tillämpas. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får dock föreskriva att årsbeloppet enligt 4 kap. 14 § första stycket i den nya lagen får sättas ned till ett belopp som är lägre än fem procent av låntagarens inkomst eller från och med det år då låntagaren fyller 50 år sju procent. Årsbeloppet skall dock alltid uppgå till minst fyra procent av låntagarens inkomst. Från och med det år då låntagaren fyller 50 år får tillägg till inkomsten göras för förmögenhet. Avskrivning av lån som har lagts samman skall i fråga om lån som lämnats enligt den gamla lagen ske enligt 8 kap. 9, 10 och 12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som

12 §§ i den gamla lagen och i fråga om lån som lämnats enligt den nya lagen ska enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen lämnats enligt den nya lagen enligt 4 kap. 25 § i den nya lagen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

BILAGA 3

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2004 inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag. Företrädarna för (m), (fp), (kd) och (c) har avstått från att delta i beslutet om anslag (se särskilda yttranden 1–4).

Belopp i 1000-tal kronor

Politikområde Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	Motionärernas avvikelser från regeringens förslag			
			(m)	(fp)	(kd)	(c)
25 Utbildningspolitik						
25:1 Studiehjälp m.m.	(ram)	3 102 400				
25:2 Studiemedel m.m.	(ram)	11 441 185	+1 058 266	-400 000		
25:3 Studiemedelsräntor m.m.	(ram)	5 833 411				
25:4 Rekryteringsbidrag	(ram)	1 394 507	-1 394 507	-1 394 000	+20 000	+700 000
25:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	(ram)	61 520				
25:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	(ram)	28 073				
25:7 Bidrag till vissa organisationer m.m.	(ram)	63 759	-63 759	-40 000	-63 759	
Summa för utgiftsområdet		21 924 855	-400 000	-1 834 000	-43 759	+700 000